

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
МЕРИЛОВОЇ ІРИНИ ОЛЕКСАНДРІВНИ
ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПЛАНУВАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ МЕРЕЖІ ЗАКЛАДІВ
ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ (НА ПРИКЛАДІ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)
подану на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури з
спеціальності 18.00.04 – містобудування та ландшафтна архітектура

Прискорений розвиток різних сфер життєдіяльності сучасного суспільства продукує низку викликів щодо архітектурно-містобудівного удосконалення та перетворення оточуючого простору. Сьогодні в Україні, як і в усьому світі, йде активний пошук нових засобів матеріально-просторової організації життєдіяльності соціуму на основі *просторової інтеграції функцій*, що дозволяють не тільки заощаджувати простір, енергію, час, але й мають ефект синергії, що відповідає стратегії сталого розвитку. На фоні розвитку багатофункціональних комплексів, об'єктів адаптованої архітектури, появою таких інноваційних форм організації навчання, роботи, дозвілля як каворкінг, дослідження, спрямовані на *розв'язання питань містобудівної організації мережі закладів позашкільної освіти*, постають вельми актуальними.

Саме цьому і присвячена дисертація Ірини Олександрівни, яка представлена на розгляд. Основна частина роботи складається із розширеної анотації, вступу, трьох розділів з висновками, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків (22 сторінки, з яких акти впровадження – 7 сторінок). Текстова частина дисертації налічує 144 сторінки, графічна частина наукової роботи складає 42 ілюстрації. Список використаних джерел включає 194 найменування. До структури роботи – зауважень немає.

Специфіка роботи визначається тим, що мережа закладів позашкільної освіти, як об'єкт містобудівного проектування, *комплексно досліджується автором вперше*.

Своєчасність та важливість дослідження підтверджується національними програмами: «Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»)» (1993 р.) та «Національна доктрина розвитку освіти» (2002 р.), які регламентують напрями державної політики у сфері позашкільної діяльності; «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013 р.) та «Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» (2015 р.), де одним з ключових питань є збільшення відсотка охоплення дітей позашкільною освітою.

Цінність роботи полягає, насамперед, в її спрямованні на удосконалення та розширення мережі закладів позашкільної освіти в умовах фактичної відсутності вільних територіальних ресурсів, особливо в зонах сформованої міської забудови, *більш раціональному використанню міської території, та успішному розвитку*

процесу позашкільного виховання дітей в умовах реформування місцевого самоврядування, створення об'єднаних територіальних громад.

Робота вельми *своєчасна*, бо по завершенні перехідного періоду, містобудівна практика нашої країни як ніколи потребує нових, науково обґрунтованих підходів до формування матеріально-просторового середовища, особливо тієї його частини, що пов'язана з вихованням та навчанням молодого покоління українців.

В якості *об'єкта дослідження* в роботі розглянута мережа закладів позашкільної освіти, *предметом* дослідження обрана її функціонально-планувальна організація. *Мета дослідження* полягає в розробці наукових засад функціонально-планувальної організації мережі закладів позашкільної освіти та практичних рекомендацій щодо її містобудівного проектування.

Спираючись на такі *методи дослідження* як: натурні обстеження, картографічний аналіз, логічне та графічне моделювання, авторка сформулювала та послідовно опрацювала низку завдань, а саме: аналіз наукових праць та систематизація вітчизняної й світової практики формування мережі позашкільних навчальних закладів, як невід'ємного компонента системи освіти, виявлення проблемних питань, які потребують додаткових досліджень; встановлення методів дослідження, визначення факторів, які впливають на організацію мережі закладів позашкільної освіти; розробка архітектурно-містобудівну класифікацію закладів позашкільної освіти для міського середовища та сільської місцевості, визначити структуру та методик розрахунку мережі закладів позашкільної освіти; розробка наукових засад – основних принципів та планувальних моделей формування мережі закладів позашкільної освіти на різних рівнях містобудівної діяльності; визначення нормативних радіусів обслуговування та розрахунок показників для формування мережі позашкільних закладів у містах та сільській місцевості; надання рекомендацій щодо функціонально-планувальної структури та нормативного регламентування територій позашкільних закладів освіти; розробка пропозиції щодо удосконалення мережі закладів позашкільної освіти на прикладі Дніпропетровської області.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій полягає *насамперед* в тім, що авторкою *вперше*: науково обґрунтовано новий містобудівний об'єкт - «мережа закладів позашкільної освіти» (спортивних, музичних та художніх шкіл, клубів, будинків, палаців творчості тощо) як складовий елемент всієї освітньої галузі та *підсистема цілісної містобудівної системи*; розроблено класифікацію закладів позашкільної освіти для міського середовища (квартал, мікрорайон, район, місто) та населених пунктів сільської місцевості (мале селище, велике селище, селище міського типу); сформульовано основні принципи організації мережі закладів позашкільної освіти: доступність, кооперування ділянок забудови, інноваційність форм, структурна інтеграція, адаптивна трансформація, екологічність навчального середовища; розроблено планувальні моделі мережі

закладів позашкільної освіти для різних рівнів містобудівної організації населених пунктів;

Нею також *удосконалено*: методика розрахунку радіусів доступності закладів позашкільної освіти з урахуванням щільності населення житлових утворень, відсотка охоплення дітей позашкільною освітою та фізичних можливостей учнів різних вікових груп; рекомендації щодо формування функціонально-планувальної структури та нормативного регламентування параметрів територій позашкільних закладів освіти.

Практична цінність роботи – одна з важливіших її чеснот, – полягає, перш за все у плідному застосуванні автором її результатів у своїх численних професійних розробках і можливості передачі цих надбань до широкого застосування. Про це свідчить значна кількість (сім) впроваджень.

Високий ступінь *обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій* визначається тим, що в роботі проведено різнобічний аналіз питань, пов'язаних із формуванням мережі закладів позашкільної освіти із вивченням їх органічного зв'язку з усією системою освітянської та виховної діяльності, а також застосування низки наукових методів, в тому числі основних положень системного підходу та сучасної містобудівної парадигми.

У вступі сформульовано актуальність, мета, завдання дослідження, його об'єкт і предмет, наукова гіпотеза дослідження, його наукова новизна, практична значущість. Розкрито методи дослідження та зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Показані: особистий внесок здобувача та апробація результатів дослідження, структура та обсяг роботи.

Перший розділ роботи «Сучасний стан теорії та практики формування мережі закладів позашкільної освіти» присвячений побудові емпіричної та методичної бази дослідження на основі *аналізу*: наукових досліджень з питань формування мережі позашкільних навчальних закладів в контексті розвитку «всієї освітньої системи» (с.34); розвитку мережі закладів позашкільної освіти в Україні та її відповідності сучасним умовам; світового досвіду організації, будівництва та експлуатації позашкільних закладів.

В підрозділі 1.1 авторка ретельно опрацювала значну кількість наукових робіт, що розкривають різні аспекти архітектурного та містобудівного формування об'єктів освіти. Заслугує поваги та позитивної оцінки вивчення та систематизація численних наукових джерел, що склали наукову базу дослідження. Однак, *зміст* не всіх, *важливих для даного дослідження* висновків опрацьованих наукових робіт, розкритий в підрозділі достатньо повно. Частково він «прихований» за вербальною формою «деякі методичні положення».

Методологічно важливим є висновок про необхідність розгляду *процесів* і архітектурно-містобудівної *форми* шкільної та позашкільної освіти як єдиного

цілого. Це дозволило Ірині Олександрівні в подальшому грамотно побудувати логічну модель мережі об'єктів позашкільної освіти.

Цінним науковим доробком став аналіз закордонного досвіду формування об'єктів позашкільної освіти (с.44-50), що висвітлений в роботах відомих науковців та виявлення різноманіття та тенденцій їх архітектурно-містобудівного розвитку. Найбільш перспективною, на думку автора, є тенденція створення гнучких навчально-виховних комплексів з функцією позашкільної освіти у взаємодії зі всією системою культурно-громадського обслуговування.

Узагальнення *результатів вивчення наукових досліджень* дозволили авторці зробити важливий висновок про їх *недостатність* для подальшого розвитку системи позашкільної освіти в сучасній Україні в містобудівному аспекті.

Підрозділ 1.2 присвячений дослідженню мережі закладів позашкільної освіти в контексті її *розвитку* та відповідності сучасним умовам. Авторка успішно використовує *історико-генетичний метод* дослідження для виявлення та розуміння витоків розвитку позашкільних закладів. Важливим результатом ретельного аналізу історичного розвитку позашкільної освіти є висновок про її *здатність реагувати на завдання часу*, постійно змінюватись та удосконалюватись (с.61). Однак, на наш погляд, історичний огляд, що займає 20 сторінок (51-71) надто завеликий для даного дослідження. Частина, безумовно, цінної інформації можна представити у табличній формі.

Важливим у підрозділі є акцентування на зв'язку між *попитом* на освіту та *розвитком* елементів позашкільної освіти. Науково цінною є систематизація матеріалів та аналіз нових, унікальних напрямків діяльності і відповідних їм форм архітектурно-містобудівної організації закладів позашкільної освіти, що з'явилися в Україні в радянський період таких як «палаці піонерів», «дитячі залізниці» (с.64). Вельми цікавим є висновок Ірини Олександрівни про негативну роль пануючої на той час ідеології, що *стримувала розвиток різноманіття інституцій позашкільної активності і форм їх просторової організації* (с.65). Авторка справедливо наголошує, що в умовах відсутності наукових рекомендацій щодо розташування закладів позашкільної освіти в стриктурах житлових утворень та невизначеності розмірів земельних ділянок (с.71) виникає необхідність створення *нової містобудівної концепції* формування мережі закладів позашкільної освіти та прогнозування напрямків її перспективно-територіального розвитку.

В підрозділі 1.3 авторкою опрацьований та систематизований світовий досвід організації, будівництва та експлуатації мережі позашкільних закладів, представлений об'єктами з Великої Британії, Канади, Казахстану, Нідерландів, Польщі, США, Франції, Японії. Нею проаналізовані та порівняні дві концепції організації позашкільної освіти, а саме: «підключення» та «розвитку». Авторка

приєднується до змісту цих концепцій як *фенотипу майбутнього розвитку*, мережі позашкільної освіти в Україні. Результатом успішно виконаної роботи став висновок про світові тенденції та напрямки розвитку мережі позашкільної освіти, а саме: створення більш гнучкої організації та ефективного використання навчальних просторів у поєднанні з новими педагогічними програмами; використання земельних ресурсів при формуванні навчальних зон за рахунок створення інтегрованих галузевих навчально-наукових, виробничих центрів та альтернативних майданчиків; кооперація матеріальної бази споріднених навчальних закладів у спільному користуванні; інтеграція позашкільної освіти в центри громадського обслуговування, та суспільні рекреаційні простри населених пунктів (с.85).

Вивчення та систематизація наукових досліджень, аналіз історичного досвіду становлення мережі закладів позашкільної освіти України, узагальнення вітчизняної та світової практики проектування та будівництва позашкільних закладів дозволили Ірині Олександрівні *встановити необхідність створення загальнонаціональної концепції* перспективного розвитку мережі позашкільних навчальних закладів.

Аналіз другого розділу роботи **«Методи дослідження проблеми розвитку мережі закладів позашкільної освіти»** показав, що він присвячений розробці загальної методики дослідження, вивченню та систематизації факторів, які впливають на формування мережі позашкільних навчальних закладів, опрацюванню методичних підходів до містобудівної класифікації елементів мережі.

В підрозділі 2.1. авторка будує методологічне підґрунтя дослідження, спираючись на сучасні фундаментальні роботи зі сфери архітектури та містобудування та загальну методику роботи, що побудована на послідовному залученні емпіричних, теоретичних та спеціальних методів дослідження. Особливу увагу вона приділяє поняттю «система» (с.94-96) і на основі проведеної роботи формулює важливий висновок про можливість і доцільність застосування *основних положень системного підходу* для «...розробки планувальної моделі організації мережі закладів позашкільної освіти...» (с. 96). Однак, рисунок 2.2 «Позашкільна освіта як система» (с.97), що за задумом авторки повинен проілюструвати цей висновок, не виконує своєї функції. Деяко полемічним є також ствердження, що «...системний підхід в дослідженні передбачає зв'язок позашкільних закладів освіти зі всією міською забудовою, з промисловими підприємствами та науково-дослідними організаціями...».

Безумовним надбанням підрозділу є авторське формулювання терміну «мережа позашкільних закладів освіти» (с.99), однак його окремі складові ще потребують уточнення. Ірина Олександрівна послідовно розглянула усі основні

системні властивості організації мережі позашкільних навчальних закладів, однак (вочевидь за браком об'єму роботи) вони опрацьовані дещо поверхово.

В підрозділі розкрито зміст низки спеціальних методів, що використано в ході дослідження, в тому числі методи структурно-функціонального, графічного та пошукового моделювання (с.105). Однак, результати застосування цих методів, тобто окремих *результатів* дослідження (моделі національної мережі закладів позашкільної освіти, перспективні напрями розвитку мережі закладів позашкільної освіти (с.105-108), доцільно було розмістити в третьому розділі.

В підрозділі 2.2. авторка аналізує *фактори*, які впливають на формування мережі позашкільних навчальних закладів, особливо виділяючи містобудівні. Одним із важливих факторів цієї групи справедливо відмічено брак вільних територій для просторової організації позашкільних навчальних закладів (с.109) і підтверджує це на прикладах. Логічним висновком аналізу такого становища є констатація *необхідності розробки нових підходів* до формування мережі закладів позашкільної освіти саме *засобами містобудівної науки*. В підрозділі задекларовано важливість впливу на формування просторової організації мережі позашкільних закладів таких містобудівних факторів як: розміри міста, його планувальна структура, щільність забудови, однак розгляд цих аспектів не отримав бажаного розвитку.

Значна частина підрозділу присвячена аналізу таких факторів як: демографічні, економічні, соціальні, історико-культурні, екологічні та політичні, що впливають на організацію *інституції* позашкільної освіти (с.115-123). Вплив же цих факторів *на просторову, функціонально-планувальну* організацію досліджуваного об'єкту відображений надто стисло.

Вельми важливим, обґрунтованим висновком підрозділу стало встановлення, що «нові педагогічні вимоги до закладів позашкільної освіти не лише диктують структурні зміни у навчальному процесі, а й потребують формування нової багаторівневої структури установ позашкільної освіти з новими містобудівними принципами» (с.123).

Підрозділ 2.3. присвячений опрацюванню методичних підходів до містобудівної класифікації закладів мережі позашкільної освіти.

Ключове місце у підрозділі займає розробка нової авторської класифікації позашкільних навчальних установ у міському просторі за чотирма ієрархічними рівнями, а саме: багатоквартирний будинок або квартал, мікрорайон, район, місто (с.130-137). Для сільської місцевості – згідно рівня розвитку системи громадського обслуговування населеного пункту (село без школи, село зі школою, районний центр). Слід погодитись з авторкою, що така ступенева організація мережі позашкільних установ пов'язана з необхідністю забезпечення рівномірності мережі об'єктів, а також їх оптимальної пішохідної та транспортної доступності. Авторка ретельно опрацювала функціональний склад об'єктів

мережі кожного містобудівного рівня, визначила їх розрахункову ємність (кількість учнів) та віковий ценз відвідувачів (с.139-142).

Нею опрацьована науково цікава *гіпотетична модель* розвитку мережі закладів позашкільної освіти, що забезпечує їх доступність та визначає теоретичні засади подальшого удосконалення, а також рекомендації щодо номенклатури закладів позашкільної освіти, які її формують. Однак ствердження, що модель формування мережі закладів позашкільної освіти передбачає «зв'язок позашкільних установ зі своєю міською забудовою» (с.144) потребує більшого обґрунтування.

Науково переконливою викладений матеріал, щодо запропонованої *параметризації закладів позашкільної освіти* згідно розробленої рівневої класифікації (чисельність та одночасна місткість закладів, пропускна здатність будівель позашкільних установ), а також запропонована методика побудови мережі закладів позашкільної освіти на основі аналізу щільності забудови (с.141).

У третьому розділі «Наукові засади функціонально-планувальної організації мережі закладів позашкільної освіти» опрацьовано принципи та планувальні моделі містобудівної організації мережі закладів позашкільної освіти, особливості функціонального зонування ділянок позашкільних установ різних типів, сформульовано пропозиції щодо удосконалення мережі закладів позашкільної освіти Дніпропетровської області.

В *підрозділі 3.1* авторка формулює важливі для досягнення мети дослідження основні архітектурно-містобудівні принципи формування мережі закладів позашкільної освіти: доступності, кооперування ділянок забудови, інноваційності форм, структурної інтеграції, адаптивної трансформації, екологічності навчального середовища. Однак зміст не усіх принципів розкритий достатньо повно. В якості основного принципу визначення радіусів обслуговування установ позашкільної освіти запропонована «мобільність тієї вікової групи, на роботу з якою орієнтовано заклад» (с.150). На цій основі в роботі були визначені *рекомендовані радіуси обслуговування установ позашкільної освіти в мережі*, що є вельми важливим *науково-практичним надбанням* дослідження. Графічна модель мережі закладів позашкільної освіти, яка надана в підрозділі 3.1. (с. 153) вдало демонструє ідею її ієрархізованої структурно-функціональної організації, однак має назву «Планувальна модель... для міського середовища».

Безумовним науково-практичним досягненням є реалізація розробленої методики в авторських пропозиціях щодо функціонально-планувальної організації мережі закладів позашкільної освіти для м. Дніпро (с.155, 159, 162). В підрозділі також надані аналогічні пропозиції, що сільської місцевості Дніпропетровської області (с.163-167).

В підрозділі 3.2 опрацьовано практично цінні пропозиції, щодо удосконалення радіусів доступності досліджуваних об'єктів (с.168), але більш логічним, на нашу думку, їх було розмістити в підрозділі 3.1. Найбільш вагомим здобутком підрозділу є рекомендації щодо розрахунку площ ділянок функціональних зон установ позашкільної освіти, які викладені змістовно та переконливо, в тому числі і в графічній частині (с.170-181).

Підрозділ 3.3 присвячений опрацюванню пропозицій щодо удосконалення мережі закладів позашкільної освіти в Дніпропетровській області. В цілому надані рекомендації науково обґрунтовані і мають, безумовно, чимале практичне значення. Дещо зайвими, такими, що виходять за межі дослідження є пропозиції авторки, які стосуються вектору державної політики, в сфері недержавного сегмента мережі позашкільних навчальних закладів (с.182).

Кожний розділ роботи має висновки, а загальні висновки завершують дослідження.

Загалом, аналіз представлених на розгляд матеріалів дозволяє до *позитивних характеристик дослідження* віднести такі: володіння автором науковою інтуїцією та гострим відчуттям нагальних потреб часу; відповідність ідейній спрямованості і змісту роботи нагальним потребам часу у формуванні мережі позашкільних навчальних закладів, націленість усієї роботи на практичній результат і демонстрація реалізації здобутих наукових досягнень на практиці, про що свідчать сім впроваджень; об'єднання здобутків вже існуючих досліджень, та особистих у єдине ціле; логічне, послідовне викладення матеріалу у розділах та їхній змістовний зв'язок.

Робота отримала належне висвітлення у 19 статях, в тому числі у 9 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, що належать до переліку ВАК України та 1 стаття у зарубіжній фаховій збірці; результати доповідалися автором на 3-х науково-практичних конференціях.

Заслуговує поваги велика кількість опрацьованого матеріалу з використанням нових інформаційних технологій; окреслення у висновках перспектив подальшого розвитку досліджень; професійно оформлений графічний матеріал, що додатково розкриває та підсилює суть і логіку дослідження.

Поряд з цим, необхідно висловити *зауваження до дисертаційної роботи* та висловити *побажання*.

1. Глибока стурбованість сучасними проблемами формування матеріально-просторового середовища для виховання та освіти юного покоління українців стимулювала авторку опрацювати значний за об'ємом матеріал, що охоплює об'єкти різних типів та ієрархічних рівнів містобудівного простору. На наш погляд, частина проблематики роботи, що стосується сільських населених місць потребує окремого дослідження, бо має свою виразну специфіку. Зосередження зусиль на вирішенні містобудівних питань формування мережі закладів

позашкільної освіти на рівні «місто» сприяло би більш глибокому їх дослідженню (наприклад, в аспекті впливу зональної структури міст різного типу на формування мережі, пояснення на прикладах втілення сформульованих принципів).

Ретельне опрацювання «меж дослідження» в роботі запобігло би виникненню низки запитань та надало би їй більшої науковій строгості.

2. У вступі, в пункті «наукової новизни отриманих результатів» ті складові, що «отримали подальший розвиток» визначені як «дослідження щодо екологізації...» (і далі по тексту, с.4 автореферату), що невірно. Краще сформулювати в такій редакції: «отримали подальший розвиток *ідеї, методичні підходи* щодо екологізації...» (і далі по тексту).

3. В другому розділі роботи при побудові методики дослідження наведено численні приклади застосування формулювань визначень «система» та «системний підхід» в містобудівній науці (с.94-96), однак механізм використання системного підходу в роботі розкритий недостатньо.

4. В роботі (п.2.1, с.99) надається авторська версія формулювання терміну «Мережа закладів позашкільної освіти» яка, на наш погляд, потребує вдосконалення. У визначенні бажано було підкреслити такі основні позиції: *просторовий характер* мережі (точковий, чи лінійний), її *функціональне призначення та функціональний склад*, а також специфіку структурної організації.

При опрацюванні *системних властивостей* організації мережі позашкільних навчальних закладів (с.99-100) вельми доцільним було в переліку характеристик (структурованість, цілісність, ієрархічність...) «розвести» *організаційно-діяльнісні* аспекти системи та *просторові*. Це розкрило би можливість більше уваги приділити саме просторовим аспектам формування досліджуваної мережі.

5. Висновки до розділів надто розлогі і більш схожі на стислий виклад їх змісту. Змістовні узагальнення отриманих результатів є однією з чеснот наукової роботи.

Робота має деякі вади технічного та стилістичного характеру:

- у вступі використано *різні вербальні форми визначення об'єкту дослідження*: «мережа закладів позашкільної освіти»; «мережа позашкільних закладів», «мережа позашкільних закладів освіти». Далі в розділах роботи: «мережа позашкільних навчальних закладів» (с.99), «позашкільні освітні установи» (с.106). Така кількість синонімів недоречна і заважає сприйняттю змісту роботи.

- в ході дослідження в тексті роботи застосовується терміну «міське середовище», що не досить коректно в контексті окресленої дослідницької площини. Краще використовувати термін «ієрархічний рівень містобудівного простору» (квартал, мікрорайон, район, місто). Саме про них йдеться в дисертації;

- у словосполученні «структура цілісної містобудівної системи», що зустрічається в тексті, слово «цілісної» - зайве, бо це характеристика системи. Є і невдалі формулювання, наприклад «містобудівна система загальних освітніх ресурсів».

- загалом, представлений в дисертації графічний матеріал виконаний на високому професійному рівні, однак відсутність на деяких рисунках (наприклад, 3.2, 3.3 на с. 153, 155, відповідно) умовних позначень, дещо заважає сприйняттю їх змісту. В підрозділі 3.1 на с. 145 сформульовані авторкою принципи формування мережі позашкільних закладів названі архітектурно-містобудівними, а на рис. 3.1. (с.147) вони же представлені як принципи функціонально-планувальної організації.

Побажання. При формулюванні гіпотези дослідження до переліку об'єктів, з якими можлива і бажана інтеграція навчально-матеріальної бази позашкільної освіти слід додати рекреаційні об'єкти, про які йдеться у розділах роботи.

В подальших дослідженнях слід розглянути модель функціонально-планувальної організації мережі закладів позашкільної освіти в разі об'єднання різних вікових груп в межах одного рівня мережі, що сприятиме кращій соціалізації дітей і підлітків.

Висновок щодо дисертаційного дослідження. В цілому, дисертація Мерилової Ірини Олександрівни «Функціонально-планувальна організація мережі закладів позашкільної освіти (на прикладі Дніпропетровської області)» є завершеною, самостійно виконаною роботою, в якій отримані нові наукові результати, що в сукупності вирішують завдання дослідження; висновки і рекомендації сформульовані у дисертації ґрунтовно і переконливо; робота отримала належне висвітлення у наукових фахових виданнях, та науково-практичних конференціях, вона має практичне значення та наукову цінність.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації. Зауважень щодо її оформлення немає.

Робота відповідає паспорту спеціальності та вимогам ВАК, що пред'являються до кандидатських дисертацій за спеціальністю 18.00.04 «Містобудування та ландшафтна архітектура», а її автор Мерилова І.О. заслуговує присудження наукового ступеня кандидата архітектури.

Офіційний опонент:

док.архіт., професор і завідувач кафедри містобудування
Харківського національного університету
міського господарства імені О.М.Бекетова

І.В. Древаль

Підпис І.В. Древаль засвідчую:

Нач. відділу кадрів ХНУМГ імені О.М. Бекетова

Handwritten signature of O.M. Beketov.